

Purjesz Zsigmond tanszéki kinevezése és kitüntetései, halála centenáriumára

Gaal György

Protestáns Teológiai Intézet, Kolozsvár

AUTHOR AFFILIATION

Protestant Theological Institute,
Cluj-Napoca

CORRESPONDING AUTHOR

Gaal György
400184 Cluj-Napoca,
str. Nicolae Cristea nr. 3. Romania
Email: gaalviola@yahoo.com

ARTICLE HISTORY

Received: 21 February, 2018
Accepted: 19 March, 2018

DOI: 10.2478/orvtudert-2018-0012

The Appointment as Professor of Zsigmond Purjesz and his Decorations. A Centennial Commemoration

ABSTRACT

Zsigmond Purjesz (1846–1918) was born at Szentes (Hungary), and he became MD at Budapest in 1870. In 1880 he applied for and won by competition the professor's chair of Internal Medicine at Cluj/Kolozsvár University. He taught there for three decades, and founded a medical school. In 1911 he retired and moved to Budapest. According to his wish, he was buried at Kolozsvár.

The first part of our study presents the preliminaries of Purjesz's appointment to Kolozsvár, based on the documents of the Kolozsvár Medical Faculty kept in the State Archives at Marosvásárhely/Târgu Mureş. Endre Takács from Budapest and Ignác Büchler from Kolozsvár were the other two applicants. A board of three university professors proposed Purjesz on the first, Takács on the second and Büchler on the third place to be appointed as professor. On ministerial proposal the king decided to appoint Purjesz on the 2nd of May, 1880.

In the second part of the study we take into account the recognitions and decorations Purjesz got. In 1893 for his activity during the cholera epidemic he was awarded with the Iron-Crown Order, 3rd class. In 1901 he got the title of Court councilor, which implied the form of address "Right Honorable". In 1906 at the 25th anniversary of his professorship his students and colleagues compiled a memorial volume dedicated to him. In 1910 the Royal City of Kolozsvár declared him Honorary Citizen. Following his retirement his bust made by György Vastagh was unveiled at the courtyard of the hospital. In 1911, the king recognizing his healing and teaching activity raised him to the rank of Hungarian nobility.

Keywords: university, internal medicine, Kolozsvár/Cluj, decoration, competition

KIVONAT

Purjesz Zsigmond (1846–1918) Szentesen született, Budapesten szerzett 1870-ben orvosdoktori diplomát, 1880-ban pályázat útján elnyerte a kolozsvári egyetem belgyógyászati tanszékét. Itt három évtizedig tanított, iskolát teremtett. Az ő tervei szerint épült fel 1898–99-ben a Mikó utcai új, 100 ágyas belgyógyászati klinika. 1911-ben nyugdíjba vonult és Budapestre költözött. Kívánsága szerint a kolozsvári Házsongárdi temetőben hantolták el. Dolgozatunk első része, az évforduló alkalmából, a Ferenc József Tudományegyetem Orvostudományi karának a Maros megyei levéltárban őrzött iratai segítségével Purjesz kolozsvári tanszéki kinevezésének előzményeit mutatja be. Mint kiderül, rajta kívül még Takács Endre Budapestről és

Büchler Ignác Kolozsvárról pályázott. A három egyetemi tanárból álló bizottság körültekintő mérlegelés után Purjeszt javasolta első, Takácsot a második, míg Büchlert a harmadik helyen a kinevezésre. Miniszteri javaslatra az uralkodó 1880. május 2-án Purjeszt nevezte ki.

A továbbiakban a Purjesz Zsigmond munkáját elismerő kitüntetések vesszük számba, s háromnak a szövegét idézzük is. 1893-ban kolera-biztosi tevékenységét a III. osztályú vaskorona-renddel ismerik el. 1901-ben a méltóságos megszólítással járó udvari tanácsosi címmel tünteti

ki az uralkodó. 1906-ban tanári munkássága negyedszázados évfordulóján egy 45 dolgozatot tartalmazó emlékkönyvet állítanak össze tiszteletére. 1910-ben Kolozsvár Szabad Királyi Városa díszpolgárává választja. Nyugdíjazása első évfordulóján a kolozsvári klinika udvarán felállítják ifj. Vastagh György készítette mellszobrát. 1911-ben a király Belsőecseri előnévvel magyar nemességet adományoz neki és utódainak gyógyító és tanári munkája elismeréseképpen.

Kulcsszavak: egyetem, belgyógyászat, Kolozsvár, kitüntetés, pályázat

A kolozsvári Ferenc József Tudományegyetem megalakulásakor az Orvosi Karon 11 tanszék létesült. A kinevezett professzorokból nyolc az Orvos-sebészi Tanintézetből jött át, hárman Budapestről érkeztek. A tanárok többsége országos hírű szakember volt. Nem mondható el ez a különös kór- és gyógytan (belgyógyászat) katedrára kinevezett Machik Béláról (1839–1879), akit Pesten avattak 1863-ban orvosdoktorrá, egy ideig az uralkodóháznál teljesített orvosi szolgálatot, jó diagnosztika hírében állott. Habár életében csak egyetlen dolgozata jelent meg, 1869 júliusában kinevezték a kolozsvári Orvos-sebészi Tanintézet Kór- és Gyógyszertani Tanszékére. 1869 őszétől a Belgyógyászati Tanszéken is helyettesként működött [7]. Az egyetem felállításakor őt nevezték ki a belgyógyászat tanárául [1]. Az 1819 óta működő Országos Karolina Kórház belosztályán lelkesen kezdett el dolgozni. 1874 áprilisától – a megválasztott Schulek Frigyes rektor Budapestre távozását követően – pár hónapig a rektori széket is betöltötte. Még 1874-ben tüdőbaj támadta meg szervezetét, s ettől kezdve több időt volt szabadságon, mint a munkahelyén. Büchler Ignác tanársegéd látta el a betegeket, s évekig ő tartotta az előadásokat is. Közben Büchler 1878-ban magántanári képesítést

szerez a „kopogtatás és hallgatódzás tekintettel a mellkasi szervek bántalmainak kórisméjére” tárgykörből. Machik 40 éves korában bekövetkezett halálát követően az egyetem pályázatot hirdet a Belgyógyászati Tanszékre [1, 14]. Ennek sikeres betöltése nagymértékben befolyásolhatta a kolozsvári orvosképzést.

Az egyetem meghirdette tanszékre 1879. október 31-ig lehetett pályázni végzettséget igazoló iratokkal felszerelt dossziéval, melyhez mellékelni lehetett a megjelent tudományos munkákat. Az Orvosi Kar október 17-i rendes ülésén jelentik, hogy az első pályázat beérkezett Takács Endrétől, úgyhogy időszerű bírálóbizottságot kiküldeni. A kar egyhangú döntéssel Genersich Antal kórbonctanász, Géber Ede bőrgyógyász és Hőgyes Endre kórgyógytan professzort választotta a bizottságba. A bizottság elnökelődjául Genersichet kéri fel [14]. Az október 29-i kari tanácsülésen Ajtai Sándor dékán felszólítja a bizottságot, hogy a beérkezett három pályázat megvizsgálásához fogjon hozzá, még akkor is, ha a hátra lévő két napon újabb pályázat is érkezhet. A bizottság tagjai megegyeznek, hogy forgatják a dossziékat, mindegyik rendre valamennyi taghoz elkerül. A bizottság háromszor ülésezik, míg végül november 18-án meghozzák a határozatot, melyről november 20-án a rendes kari ülésen Genersich tart ismertetést, melyet a jegyzőkönyvben is megörökítenek [14].

„Előadó Genersich tanár a bizottság nevében jelenti, miszerint a Belgyógyászati Tanszékre három pályázó jelentkezett:

1. Dr. Takács Endre október 4-én,
2. Ifj. Dr. Purjesz Zsigmond okt. 21-én,
3. Dr. Büchler Ignác október 27-én.

A pályázóknak a kérdéses tanszékre való képesítése megítélésére előadó a folyamodványokhoz csatolt életrajzi adatokat közli.

1. **Takács (Andráscsik) Endre** 1848-ban született, 1869-ben érettségi vizsgát tett. Orvosi tanulmányait a Budapesti Egyetemen végezte. 1867-ben a Csausz-féle segélydíjban, 1870-től fogva a 300 Ft-os állami ösztöndíjban részesült.

1. ábra. A Karolina Kórház belgyógyászati osztálya az Óvárban (a templomtól balra)

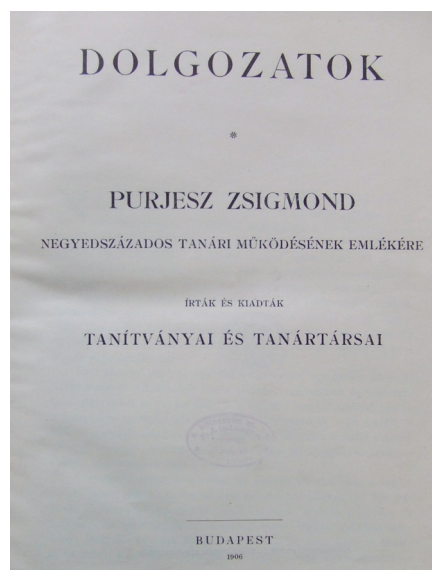

2. ábra. Purjesz Zsigmond arcképe és aláírása

1869-ben kórbonctani pályadíjat nyert. 1872-ben orvostudorrrá, 1874-ben sebésztudorrrá avattatott. 1873 február havától 1874 májusáig kórszövettani tanársegéd volt. 1874 júniusától október végéig mint gyakornok, november 1-étől 1878. május végéig mint tanársegéd a Budapesti Egyetem II-ik Belgyógyászati Kórodáján volt alkalmazva. Ez időre vonatkozik Korányi tanár bizonyítványa, mely lankadatlan buzgalmáról s előadói készségéről bizonytságot ad. 1878 június havától 1879. május hó elejéig a külföldi egyetemeket – nevezetesen Strassburg, Heidelberg, Lipcse és Berlin – látogatta meg. Berlinből hazatérve a budapesti orvostanárkarhoz magántanári képesítésért folyamodott. Irodalmi működéséről 11 dolgozat tanúskodik, melyek az Orv[osi] Hetilapban jelentek meg, három közülük német szaklapban is. Ezen munkáiban vizsgálati jártasság, beható tanulmányozás, tág ismeretkör és kitartó szorgalom tükröződik vissza, dolgozatai alapos reményt adnak, hogy szorgalmas bűvár lesz, ha önállóan tovább fejlődhetik, habár irálya nem elég világos, s általános következtetéseket könnyen von.

2. Ifj. Dr. Purjesz Zsigmond 1846-ban született, a budapesti Állami Gimnásiumban kitűnő sikerrel tette érettségi vizsgálatát. Orvosi tanulmányait a Budapesti Egyetemen végezte, 1870-ben orvostudorrrá, 1871-ben sebésztudorrrá és szülésmesterré lett. 1871–1872-ig a Kolozsvári Tudományegyetemen [!] mint belkórodai tanársegéd volt alkalmazva; 1872[-től] mostanig a Budapesti Egyetem Belkórodáján működik hasonló minőségben. Mindkét állomásán buzgalommal és igen jó sikerrel végezte teendőit, az alkalmat saját kiképzetésére szorgalmasan használta fel, és jeles vizsgálói és tanítói képességének általános elismerésre méltó jelét adta. 1876-ban „a mell és hasúri szervek vizsgálati módszerei”-ből magántanár lett, és ez idő óta 6 féléven át a Budapesti Egyetemen szokatlanul látogatott előadásokat tartott. Tanársegédi ideje alatt a kórbonctani, kór- és gyógyszerintézetekben dolgozott, és szünidőkben részint hazai gyógyfürdőket, részint a külföld egyetemeit látogatta. Tudományos dolgozatai és értekezései elismerésül a budapesti Kir[ályi] Orvosegyelet II-ik titkárának választotta meg.w

Folyamodó két kézikönyvet írt, 12 tudományos értekezést tett közzé, melyek közül 7 német nyelven is megjelent. Munkái kitűnnek igen kellemes folyékony nyelv, tömött irály, tiszta átnézet, logikai menet által. Lényegileg pedig nemcsak kiterjedt belgyógyászati ismeretre és széles irodalmi körre mutatnak, hanem egészen önálló bűvárkodási képességet is bizonyítanak. Higgadt vizsgáló, aki elhamarkodott következtetésekre magát elragadtatni nem hagyja, jó tanító, aki ügyesen rendezett előadásban különben nehéz tárgyat is könnyen érthetővé tenni tud.

3. ábra. Purjesz Zsigmond-emlékkönyv (1906)

Folyamodó már teljesen megállapodott író és vizsgáló, ki dolgozatai által magának a külföldön is jó nevet szerzett. Munkálatainak nemcsak mennyiségére, hanem minőségére nézve is jóval superálja folyamodó társait.

3. **Dr. Büchler Ignác** 1846-ban született, érettségi vizsgálatát 1866-ban kitűnő eredménnyel tette le. Orvosi tanulmányait a Budapesti Egyetemen végezte. 3-ad éves orvostanhallgató korában az Arányi-féle pályadíjat nyerte. 1871-ben orvostudorrá lett. 1871. november 1-től 1872. októberig egyetemünkön [!] mint a Kórbonctani Tanszék tanársegéde volt alkalmazva. 1872-ben ősszel belgyógyászati tanársegéddé választatott meg. Ezen állomásán 6 éven át, 1878. október végéig maradt meg. Mindkét állomásán kötelességeinek buzgalommal felelt meg, a tananyagot saját kiképzésére használta fel, és jó előadói képességének jelét adta.

1878-ban a „kopogtatás és hallgatódzásból tekintettel a mellkasi szervek bántalmainak kórisméjére” magántanár lett, s már két félév óta előadásokat tart, melyek viszonyainkhoz képest igen jól látogatottak. Több ízben a belgyógyászati tanár helyettesítésével volt megbízva, így az 1874/5 tanév I. felében, az 1878/9 tanév I. és II. felében, úgyszintén a folyó 1879/80 tanév I-ső felében, összesen tehát 4 féléven át az összes belgyógyászatból tartott előadásokat.

Irodalmi működését illetőleg az Orvosi Hetilapban összesen 7 tudományos dolgozatot tett közzé, mely dolgozatokból kitűnik, hogy észlelési és vizsgálói képességgel, tág klinikai ismerettel bír, hogy iránya folyékony, könnyen érthető – de nem mélyed a tárgyba, sem irodalmi tekintetben, sem a vizsgálatot illetőleg. Végre az utóbbi 3 év alatt közlést nem tett.

4. ábra. Purjesz Zsigmond idősebb kori képe

5. ábra. Purjesz Zsigmond emlékműve a kórház udvarán

Ezek alapján a bizottság mind a három pályázót az illető tanszékre alakilag képesítettnek tartja, és egyhangúlag a következő képesítési fokozatban állapodott meg:

Első helyen **ifj. dr. Purjesz Zsigmond** budapesti egyetemi magántanárt ajánlja, ki nem csak a leghosszabb idő óta foglalkozik a belgyógyászat, hanem a legrégebb tudor, klinikai tanársegéd és magántanár, hanem egyszersmind irodalmi működésben határozott biztosítékot nyújt arra nézve, hogy jó tanító, ügyes therapeuta, körültekintő kórisméző, beható és józanul gondolkodó szorgalmas és önálló bűvár és író.

A második helyre nézve a bizottság nincs azon helyzetben, hogy minden irányban kifogástalan ajánlatot tegyen, mennyiben a kor és alaki képesítés, nevezetesen a tanítás terén szerzett érdemek határozottan dr. Büchler Ignác mellett szólnak; ellenben irodalmi működés, bűvárlati képesség és szélesebb látkör tekintetében dr. Takács Endrét illeti az elsőbbség. Azonban tekintettel arra, hogy egyetemi tanár képesítése megítélésénél a főszűl éppen az utóbbiakra helyezendő, a bizottság abban állapodott meg, hogy a kettő közül az elsőbbséget dr. Takács Endrének adja.

És így a második helyen **dr. Takács Endre**, a harmadik helyen **dr. Büchler Ignác** magántanár és helyettes belkórodai tanár tételnek javaslatba.”

A jelentés annyira megalapozott, körültekintő, hogy ahhoz senki sem szólt hozzá. Így felterjesztik a minisztériumba. A miniszternek joga volt a három jelölt közül bármelyiket kinevezésre az uralkodó elé terjeszteni. Telték a hónapok, s a kinevezés egyre késett. Nagy valószínűséggel a miniszter egyik pályázót sem találta eléggé méltónak a tanszékre. Az 1880. március 20-i kari rendes tanácsülésen Klug Nándor és Hőgyes Endre professzorok indítványoz-

zák, hogy a kar sürgető felterjesztést intézzon a miniszterhez. Ez meg is történik [14]. A későbbi emlékezők szerint, maga Wagner János professzor, akinek fővárosi Belklinikáján Purjesz tanársegéd volt, külön biztosította a minisztert, hogy a kolozsváriak választása tényszerű és szerencsés [4]. Így aztán elég sokára, 1880. május 19-én értesítette a minisztérium a kolozsvári kart, hogy az uralkodó május 2-án kinevezte Purjeszt a kolozsvári tanszékre. A dékán küld erről értesítést Purjesznek, melyben hangsúlyozza: „...ezen orvostudományi kari tanártestületnek, melynek nagyságod tagjává lett, őszinte üdvözlét és szerencsekívánatait tolmácsolom, s óhajtom, hogy saját belső megelégedésére, karunknak és egyetemünknek pedig díszére sokáig töltse be most elfoglalandó új állomását”. Május 22-én az új professzor Kolozsvárt leteszi a hivatali esküt, s ezzel ténylegesen elfoglalja a tanszéket, folyósítani kezdi évi 2000 Ft-os fizetését és a kiegészítő 300 Ft lakbért [14]. Tanári működését csak a következő tanév elejétől kezdi, az 1880. szeptember 17-i kari tanácsülésen üdvözlí a dékán, mint a kar új tagját.

A két sikertelenül pályázót is még 1880 májusában értesítik az eredményről, visszaküldve irataikat [14]. Takács Endre (1848–1895) Budapesten különböző kórházak főorvosa, igazgatója. Még ír néhány tanulmányt. Büchler Ignác (1846–1917) decemberben távozik a tanársegédi állásból, ezután csak magántanári óráit tartja meg. A kolozsvári Óvár Víz utcájában lakik, s magánrendelést folytat.

Ifj. Purjesz Zsigmond – aki a mindössze egy évvel idősebb, hasonló nevű, a fővárosban tevékenykedő szintén belgyógyász unokatestvérétől különböztette meg magát eleinte az ifj. jelzővel – három évtizedes kolozsvári pályafutását már többen jellemeztük [2, 3, 4, 5, 8]. Itt csak utalhatunk arra, hogy ebből tizenhét évet az óvári zárdaépületben működő, három kórtermes, mindössze héthelyiséges kórházban töltött, ahol a gyermekeket, a fertőző eseteket, sőt még a fül-orr-gége bántalomban szenvedőket is el kellett látnia [1]. Mégis óriási hatást fejtett ki: új szemlélet szerint rávezette hallgatóit, hogy a betegvizsgálat alkalmával ne csak a betegséget, hanem az egész embert vizsgálják, gyógyítsák. Szemléletes előadásokat, betegbemutatókat tartott. Nemcsak tanított, hanem nevelt is. Ezzel a kolozsvári egyetemen iskolát teremtett maga köré [1, 4, 5]. 1885-ben megírta az első magyar nyelvű belgyógyászati tankönyvet [9], mely azután még két kiadást ért meg, a fővárosban is használták [5].

Hosszas küzdelem után 1897-ben kerül sor a Mikó utcai klinikák kiépítésére. A belgyógyászati pavilont

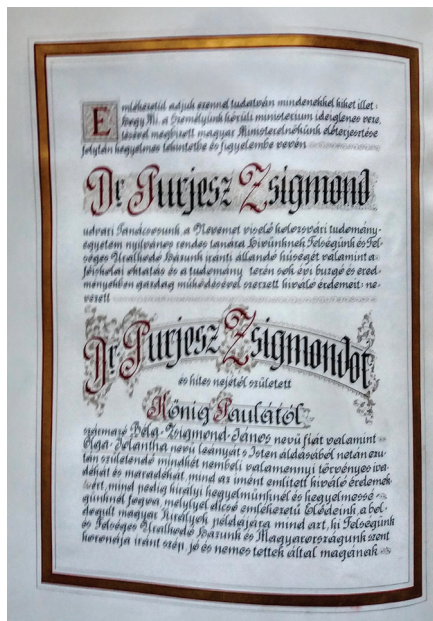
6. ábra. Purjesz Zsigmond nemeslevelének első oldala

Purjesz útmutatásai szerint tervezik és rendezik be – a kor színvonalán. A 105 helyiséges, 100 ágyas épülethez egy 86 férőhelyes amfiteátrum járul. Vannak laboratóriumi helyiségek és röntgenberendezés is [11]. 1899. október 7-én tartja Purjesz az épületet megnyitó előadását *A klinikai tanításról, tekintettel a diagnosztikára* címmel, mely egyben ars poeticája [10]. „Csak az lehet jó orvos, aki egyúttal jó ember” – szögezi le. 1901 őszén a klinikai telepen megnyílik a 33 ágyas fertőzőpavilon, majd 1905-ben a 76 ágyas tüdőszanatórium [1]. Ekkor már a professzor 200 ágy fölött rendelkezik. Ideje jó részét az irányító munka köti le. A város legkeresettebb orvosa. 1911 tavaszán minden rábeszélés ellenére nyugdíjba vonul, s a fővárosba költözik [5].

Egy ilyen nagyhatású orvostanár munkáját rendszerint elismerések, kitüntetések sora övezi. Felsorolásuk eddig is bekerült az életrajzokba [2, 3, 5], de pár évvel ezelőtt Pusztai Rozália szegedi professzor asszony jóvoltából hozzájutottunk a magas kitüntetések jól olvasható fényképsorozatához is, amelyért ezúton mondunk köszönetet.

1893-ban a járvány idején Purjeszt nevezik ki a város és környéke kolerabiztosának. Sikeres működését III. osztályú Vaskorona-renddel ismerik el [4, 5]. Ennek diplomáját nem ismerjük, de az 1901-es udvari tanácsosi címről szóló és a méltóságos megszólítással járó kitüntetést idézhetjük:

Ő Császári és Apostoli Királyi Felseje 1901. évi november hó 26-án Bécsben kelt legfelsőbb elhatározásával Nagyságodnak a tudomány és tanügy terén szerzett érdemei elismeréséül a MAGYAR KIRÁLYI UDVARI TANÁCSOSI címet díjmentesen adományozni méltóztatott.

7. ábra. A nemeslevél második oldala

A királyi kegy ezen legmagasabb nyilvánulása a közművelődés terén kifejtett kiváló munkálkodását kívánja elismerni és nekem nagy öröömre szolgált, hogy arra Ő Császári és Apostoli Királyi Felsége legmagasabb figyelmét felkérhettem.

Fogadja kérem őszinte és meleg szerencsekívánataimat.
Budapest, 1901. december hó 6-án.

Wlassich [Gyula] [s. k.]”

[Alul:]

Méltóságos /DR. PURJESZ ZSIGMOND/ magyar királyi udvari tanácsos úrnak, a m[agyar] kir[ályi] tudomány egyetem /tanárának

[hátlján: vörös viaszpecsét]

1906-ban a már negyed százada tanító Purjeszt tanítvá-

8. ábra. A Purjesz-címert a nemeslevélből

9. ábra. Purjesz Zsigmond sírja a Házsongárdi temetőben (napjainkban)

nyai és kartársai egy 45 dolgozatot tartalmazó emlékkötet összeállításával tisztelték meg [6].

1910-ben a három évtizedes munkásság elismeréséül Kolozsvár Szabad Királyi Város díszpolgári címmel tüntette ki:

„Mi, Kolozsvár Szabad Királyi Város Törvényhatósági Bizottsága adjuk emlékezésül, hogy alantírt napon tartott rendes közgyűlésünkben, a kiváló hazafiúi és polgári ére-nyeket ősi szokásaink szerint méltányolván,

DR. PURJESZ ZSIGMOND magyar királyi udvari tanácsos, egyetemi nyilvános rendes tanár stb. urat és Kolozsvár Szabad Királyi Város Törvényhatósági Bizottságának tag-ját, aki nagy tudással párosult emberszeretetével és fáradtságot nem ismerő munkásságával e nemes város kulturális fejlődése, de legkivált a szenvedő emberiség fájdalmának enyhítése érdekében kifejtett eredménydús működésével kiváló, soha el nem múló érdemeket szerzett,

KOLOZSVÁR SZABAD KIRÁLYI VÁROS DÍSZPOLGÁRÁVÁ egyhangúlag közlekedéssel megválasztottuk, és mindazokkal a jogokkal és kiváltságokkal felruháztuk, melyek városunk polgárait hazánk alkotmánya és törvényei szerint megilletik. Minek hitelül jelen oklevelet kiadtuk és azt szokott pecsétünkkel megerősítettük. Kelt Kolozsvár Szabad Királyi Város Törvényhatósági Bizottságának 1910. évi november hó 28-án tartott rendes közgyűlésében.

Szvacšina Géza [s. k.]

udvari tanácsos, polgármester

Dr. Eszterházy László [s. k.]

v[árosi] főjegyző”

[lógó pecsét]

A nyugdíjba vonulás első évfordulójára a tanszéki utód, Jancsó Miklós professzor szervezésében a tanítványok Vastagh György szobrászművésszel elkészítették Purjesz mellszobrát, s azt magas talapzatra a klinika bejáratával szemben állították fel. Az 1912. május 27-i leleplezésre – bár méltatlankodva – maga Purjesz is eljött, s a 200 fős banketten is részt vett [8, 12]. Alapítványt tett a szegénysorsú orvostanhallgatók megsegítésére, s jelentős összeget adományozott a helybéli Izraelita Nőegyletnek [1, 2].

A 19. század végének polgári tudósai legnagyobb elismerésnek tartották a nemesség megszerzését. Ez a kitüntetés csak kevés tanárembernek járt ki. Purjesz nyugalomba vonulásakor megkapta a nemeslevelet. Ez a díszes tokba helyezett ötoldalas dokumentum valóságos műalkotás. A valamikori latin nemeslevelek barokkos stílusú szövegének magyar átültetése. A színes betűk és iniciálék, a családi címer kidolgozása mind igényes díszítőművészre utalnak. Az alábbiakban az ismétlésekkel teli címeres levélből részleteket közlünk:

504. Eln[öki] szám 1911

[magyar címer]

Mi első Ferencz József, Isten kedvező kegyelméből Ausztriai Császár,

MAGYAR, Cseh, Dalmát, Horvát, Tót, Halics, Lodomér, Ráma, Szerb, Kún és Bolgár országok APOSTOLI, úgy Illyria, Jeruzsálem stb. KIRÁLYA, Ausztria főhercege, Toscana és Krakó [!] nagyhercege, Lotharingia, Salzburg, Steyer, Korontán, Krajna és Bukovina hercege, Erdély nagyfejedelem, Morvai őrgróf, Fel- és Al-Slezia, Modena, Parma, Piacenza, Guastalla és Zátor, Teschen, Friaul, Ragusa és Zára stb. hercege, Habsburg, Tyrol, Kyburg, Görz és Gradiska grófja, Trient és Brixen fejedelmé, Fel- és Al-Lujscia s Istria őrgrófja, Hohenembs, Feldkirch, Bregenz, Sonnenberg stb. grófja, Triest, Kattaro és a Szláv őrgrófság ura stb. //

Emlékeztül adjuk ezennel tudatván mindenekkel kiket illet: hogy Mi, a Személyünk körüli ministerium ideiglenes vezetésével megbízott magyar Ministerelnökünk előterjesztése folytán kegyelmes tekintetbe és figyelembe vevén **DR. PURJESZ ZSIGMOND** udvari tanácsosunk, a Nevemet viselő kolozsvári tudományegyetem nyilvános rendes tanára hívünknek Felségünk és Felső Uralkodó Házunk iránti állandó hűségét valamint a főiskolai oktatás és a tudomány terén sok évi buzgó és eredményekben gazdag működésével szerzett kiváló érdemeit: nevezett

DR. PURJESZ ZSIGMONDOT és hites nejétől, született **KÖNIG PAULÁTÓL** származó Béla-Zsigmond-

János nevű fiát, valamint Olga-Jolantha nevű leányát s Isten áldásából netán ezután születendő mindkét nembeli valamennyi törvényes ivadékát és maradékát, mind az imént említett kiváló érdemekért, mind pedig királyi kegyelmünkönél fogva, melylyel dicső emlékeztető Elődeink, a boldogult magyar Királyok példájára mind azt, ki Felségünk és Felső Uralkodó Házunk és Magyarországunk szent koronája iránt szép, jó és nemes tettek által magának // érdemeket szerezni és az erény ösvényét követni törekszik, jutalmazni és hathatós buzdításul a jutalom kitűnő és maradandó jelével és emlékével feldíszíteni szoktuk, királyi hatalmunkból és különös kegyelmünkönél és kegyelmességünkönél az ezerkilencszáztizenegyedik évi Böjtmás hava második napján kelt elhatározásunkkal Magyarországunk és társországi valóságos, igaz, régi és kétségtelen

NEMESEI közé és sorába a Belsőecseri előnév használhatóságának engedélyezése mellett felveendőnek tartottuk, legfelsőbb királyi akaratunk szerint kegyelmesen megengedvén, hogy ezentúl jövőendő örök időkhig fentnevezett

DR. PURJESZ ZSIGMOND s mindkét nembeli valamennyi törvényes ivadéka és maradéka a

BELSŐECSERI előnév használata mellett mindazon jogokkal élhessen, melyekkel említett Magyarországunk és társországainak valóságos, igaz, régi és kétségtelen nemesei eddigelé törvény, vagy hajdani szokás szerint bármikép éltek és bírtak, vagy élnek és bírnak. [...]

ferenczjózsef [s. k.]

Báró Burián István [s. k.]”

[függőpecsét]

A címer részletes leírását mellőzzük, de megemlítyük, hogy abban a „nyitott könyven könyöklő fekete ruhás jobbkar Aesculap botot tart” képkombináció egyértelműen a tudósra és az orvosra utal.

Kétségtelenül Purjesz Zsigmond úgy térhetett nyugovóra 1918. január 27-én, 72 éves korában, hogy munkás, tanítással és gyógyítással töltött élete meghozta számára a lehető legmagasabb elismeréseket is. Kívánsága szerint a kolozsvári Házsongárdi temetőbe helyezték nyugalomra a város adományozta díszsírhelyre [13].

Purjesz Zsigmond Szentesen született, így 2017 januárjában a szentesi városvezetés több kolozsvári egyesületet szólított fel a halálozási évforduló megünneplésére. Végül Magyarország Kolozsvári Főkonzulátusa és az EME Orvos- és Gyógyszerésztudományi Szakosztálya január 26-án Purjesz-emléknapot szervezett. Délben a Házsongárdi temetőben Purjesz Zsigmond sírjának

a megkoszorúzására került sor, majd az EME székházában emlékülésre, ahol érdemben alulírott és Péter H. Mária méltatta a professzor munkásságát. Az alkalomra Kolozsvárra érkezett Szentés város küldöttsége Szirbik Imre polgármester vezetésével.

Irodalom

- Engel R. - A M. Kir. Ferenc József Tudományegyetem Belgyógyászati Klinikájának és tanszékének története 1872–1930, A M. Kir. FJTE Barátainak Egyesülete, Szeged, 1931, 13-37.
- Gaal Gy. – Purjesz Zsigmond, az iskolaalapító kolozsvári belgyógyászprofesszor. OrvTudÉrt, 1997, 70:243-249.
- Izsák S. - Purjesz tanár úr, Szabadság (Kolozsvár), 1997, 9(100), máj. 6., (102), máj. 8.
- Jancsó M. - Purjesz Zsigmond, Gyógyászat, 1918, 58:269-270, 281-282, 294-295, 305-306, 328-329.
- Jancsó M.- Purjesz Zsigmond, Orvosi Hetilap, 1918, 62(7): 92-94.
- Jancsó M., Szabó D. (szerk.): Dolgozatok Purjesz Zsigmond negyedszázados tanári működése emlékére, Magyar Orvosi Könyvkiadó Társulat, Budapest, 1906.
- Maizner J. - A kolozsvári Orvos-sebész Tanintézet történeti vázlata 1775-1872, Ajtai K. Albert, Kolozsvár, 1890.
- Parádi F. - A kolozsvári egyetem századvégi orvostanáriai. In: Az EME Désen 1942. október hó 18-20. napjain tartott tizenhetedik vándorgyűlésének Emlékkönyve, EME, Kolozsvár, 1943, 121-130.
- Purjesz Zs. - A belgyógyászat tankönyve orvosnövendékek és gyakorló orvosok számára, I-II. köt., Franklin-Társulat, Budapest, 1885.
- Purjesz Zs. - A klinikai tanításról, tekintettel a diagnosztikára. Előadatott a kolozsvári Ferenc József tudományegyetemi belgyógyászati kóroda 1899. október 7-én történt megnyitása alkalmából, Pesti Lloyd Társulat, Budapest, 1899. (Orvosi Hetilap Tudományos Közleményei)
- Purjesz Zs. - Belgyógyászati klinika, In: Udránszky L., Szabó D. (szerk.): Emlékkönyv. A kolozsvári Magyar Királyi Ferenc József Tudományegyetem és különösen ennek orvosi és természettudományi intézetei, A Kolozsvári Egyetem Orvosi Kara, Budapest, 1903. 301-327.
- *** A kórház ünnepe. Dr. Purjesz Zsigmond szobrának leplezése, Ellenzék (Kolozsvár), 1912, 30(119), máj. 28.
- *** Dr. Purjesz Zsigmond temetése, Ujság (Kolozsvár), 1918, 20(27), jan. 31.
- *** Institutul de Medicină și Farmacie Tg. Mureș. Facultatea de Medicină „Ferenc József” din Cluj. In: Arhivele Naționale Mureș. [A kolozsvári Ferenc József Tudományegyetem Orvosi karának levéltára a Maros megyei Nemzeti Levéltárban.] 0384, 0385, 0410, 0411 állag